

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Угрин Леся Ярославівна

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

«ТЕОРІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

для студентів третього року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
Протокол №12 від 28. 06. 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол №271/7 від 26. 08. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	12
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	21
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	27
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	29
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....	30
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку).....	30

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4.5	<u>Галузь знань</u> 05 «Соціальні та поведінкові науки» <u>Спеціальність</u> 052 «Політологія»	Дисципліна з виборчого блоку 4 «Світова політика і глобалізаційні процеси»
Модулів – 2		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 2		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 135		5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5.4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	<i>Лекції</i>
		32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		16 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
<i>Самостійна робота</i>		
87 год.		
<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>		
<i>Вид контролю: залік</i>		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «*Теорія глобалізації*» є вибіркоким курсом зі спеціальності 052 «Політологія» для освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка викладається в V семестрі в обсязі 4.5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою, ECTS). Навчальний курс розрахований на 135 годин; у структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 32 год.; семінарські заняття – 16 год., самостійні завдання – 87 год.

Розуміння сутності та природи глобалізації, її визначального впливу на міжнародні й суспільно-політичні процеси, функціонування держав, повсякденне буття людини є необхідною складовою фахових знань студента-політолога. На формування таких знань і компетентностей орієнтована навчальна дисципліна з блоку 4 вибіркоких дисциплін «Світова політика і глобалізаційні процеси» – «*Теорія глобалізації*». В курсі представлено огляд сучасних теорій глобалізації, знання яких дозволять студенту самостійно, фахово й об'єктивного аналізувати сучасні процеси взаємозалежності, транснаціоналізації та регіоналізації, розуміти механізми впливу на процеси глобалізації та використання її позитивних аспектів. Курс складається з двох частин-модулів. Перша частина присвячена опису явища глобалізації, її природи, ознак і виявів, з'ясуванню передумов, джерел виникнення та етапів, «хвиль» розгортання. В межах першої частини студенти знайомляться з основними категоріями означення явища глобалізації – простором (територією) і часом, співвідношення яких задають принципи взаємодій між спільнотами як об'єктивного джерела глобалізації і взаємозалежності; між глобальним і локальним, породжуючи явища глокалізації та гібридизації. Окреслюються моделі трансформації простору і особливості явища детериторіалізації / ретериторіалізації. Акцентується увага на інституціалізації процесів взаємозалежності з метою регулювання і впорядкування різних рівнів та мереж взаємодії у глобалізованому світі.

Змістом другої частини (модуля) курсу є представлення особливостей і складнощів формування теоретико-методологічних засад дослідження глобалізаційних процесів, їхніх наслідків. Предметом розгляду стане модернізаційна, неомарксистська (світ-системний аналіз) та постмодерністська парадигми інтерпретації явищ глобалізації, а також теорій середнього рівня, які сформувались в їхніх межах. На основі принципів теорій глобалізації будуть аналізуватися вплив і взаємовплив глобалізації на інститут держави, нації, націоналізм та демократію. Вивчення курсу завершується оглядом альтернативних та опозиційних моделей глобальних процесів, обговоренням напрямків і перспектив трансформації глобалізаційних процесів, місця Української держави в них.

Метою вивчення вибіркокої дисципліни «*Теорія глобалізації*» є сформулювати у студентів фахові знання про становлення, еволюцію та пізнавальні принципи теорій глобалізації; розуміння багатовимірності, діалектичності, амбівалентності глобалізаційних процесів і одночасно їх значимості для розуміння, вивчення, аналізу й прогнозування суспільно-політичних процесів, визначення напрямів і перспектив розвитку сучасного українського суспільства та держави в умовах глобалізації.

Завдання курсу:

- з'ясувати сутність, природу, ознаки, вияви глобалізації як об'єктивного історичного процесу формування взаємозалежності та становлення єдиного, цілісного світу;
- окреслити дискурс глобалізації та його еволюцію;
- розкрити сутність глобалізації як історичного процесу, його етапи, стадії та хвилі;
- висвітлити просторово-часові виміри процесів глобалізації, вияви та наслідки ущільнення, стиснення простору й часу;
- проаналізувати інституційні аспекти глобалізації;
- окреслити теоретико-методологічні засади дослідження та інтерпретації глобалізації, зміст основних теорій глобалізації;

- визначити принципи взаємовпливу глобалізації та національних держав, націй, їхніх культур та ідентичностей;
- охарактеризувати вплив глобалізації на перспективи розвитку та трансформацію демократичних засад організації сучасних соціумів;
- окреслити напрями та перспективи трансформації і розвитку глобалізаційних процесів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Теорія глобалізації» студент буде:

знати:

1. сутність, природу, джерела, прояви та дилеми глобалізації;
2. основні етапи глобалізації як процесів інтенсифікації взаємозалежності у глобальному масштабі та формування глобальної спільноти;
3. теоретичні витоки та особливості концептуалізації феномену глобалізації; зміст та методологічні засади основних теорій глобалізації;
4. дискурс глобалізації та його використання у дослідженні політичних процесів;
5. особливості розвитку та трансформацій сучасних держав, їхнього суверенітету та функцій в умовах глобалізації; переваги і загрози глобалізаційних процесів для розвитку Української держави на сучасному етапі;
6. принципи й наслідки взаємодії локального і глобального, територіального і детериторіального у внутрішньополітичних і міжнародних процесах;
7. моделі інституціалізації глобальних взаємозалежностей та їхній вплив на суверенні держава та міжнародний порядок.
8. теоретичні принципи побудови системи глобального управління та регулювання, інституціональні засади, моделей глобального врядування;
9. особливості впливу глобалізації на культурний і політичний розвиток націй і націоналізму, формування національної ідентичності;
10. альтернативні моделі інтерпретації глобалізації, перспективи її розвитку.

вміти:

1. аналізу для розуміння та інтерпретації політичних аспектів глобалізації;
2. використовувати дискурс глобалізації у дослідженнях політичних процесів;
3. теоретично осмислювати основні тенденції сучасних глобалізаційних процесів і враховувати їх в аналізі політичних процесів в Україні;
4. аналізувати вплив глобалізації на культурний розвиток і національну ідентичність, враховувати його у політиці ідентичності.
5. використовувати теоретичні принципи теорій глобалізації для поясненні явищ, подій і тенденцій сучасних політичних та міжнародних процесів;
6. пояснити особливості розвитку та трансформацій сучасних держав, їхніх функцій в умовах глобалізації;
7. аналізувати переваги й загрози глобалізаційних процесів для розвитку Української держави на сучасному етапі;
8. формувати самостійні фахові судження про вплив глобалізації на суспільно-політичний розвиток українського суспільства на сучасному етапі.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Теорія глобалізації» студент набуде такі:

загальні компетентності:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
- здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни «Теорія глобалізації»:

- вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки;
- застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	Денна форма				
		у тому числі				
1	2	л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
3	4	5	6	7		
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Становлення та еволюція дискурсу глобалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 2. Сутність глобалізації як закономірності розвитку людства.	10	2	2	-	-	6
Тема 3. Глобалізація як історичний процес. Передумови та етапи розвитку глобалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 4. Просторово-часові виміри процесів глобалізації.	10	2	2	-	-	6
Тема 5. Локальне та глобальне у процесах глобалізації. Теорія глокалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 6. Інституційні аспекти глобалізації.	10	2	2	-	-	6
Змістовий модуль 2						
Тема 7. Основні напрями вивчення та концептуалізації глобалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 8. Глобалізація як феномен сучасності. Модернізаційна парадигма в концептуалізації глобальних процесів.	10	2	2	-	-	6
Тема 9. Інтерпретації глобалізації як процесів становлення та розвитку капіталістичної системи.	7	2	-	-	-	5
Тема 10. Постмодерністські інтерпретації глобальних процесів.	10	2	2			6
Тема 11. Культурні аспекти глобалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 12. Вплив глобалізації на національні держави.	10	2	2	-	-	6
Тема 13. Нації, націоналізм та національна ідентичність у процесах глобалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 14. Демократія і глобалізація.	10	2	2	-	-	6
Тема 15. Альтернативні інтерпретації глобалізації.	7	2	-	-	-	5
Тема 16. Сучасні глобальні трансформації: постглобалізація, деглобалізація чи «хвиля» сповільнення.	10	2	2	-	-	6
Разом – Змістових модулів 2	135	32	16	-	-	87

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства; пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.
2. Бебик В.М., Шергін С.О., Дегтярьова Л.О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика: навчальний посібник. К.: Університет «Україна», 2006.
3. Гелд Д., Мак-Грю Е., Голдблатт Д., Перратон Дж. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура; пер. з англ.; передне слово Ю. Павленка. К.: Фенікс, 2003. 580 с.
4. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів; укл. Кононов І.Ф., Бородачов В.П., Топольськов Д.М. Луганськ: Знання, 2002. 664 с.
5. Глобальні модерності; за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша та Р. Робертсона; пер. з англ. Т. Цимбал. К.: Ніка-Центр, 2008. 400 с.
6. Мартен Д., Мецжер Ж.-Л., П'єр Ф. Метаморфози світу: Соціологія глобалізації; пер. з фр. Є. Марічева. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2005. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Marten_Dominik/Metamorfozy_svitu_Sotsiologhiia_hlobalizatsii/
7. Соціологія глобалізації: навчальний посібник; М.Д. Култаєва, І.Ф. Прокопенко, І.О. Радіонова, Г.В. Троцько. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2008. 207 с.
8. Globalization A Very Short Introduction; by Manfred Steger. Oxford: Oxford University Press, 2013. – 151 p.
9. Levitt T. The Globalization of Markets / Theodore Levitt. Harvard Business Review. 1983. May – June. P. 92–102. <https://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets>
10. Robertson R., Khondker H. Discourses of Globalization: Preliminary Considerations. International Sociology. 1998. Vol.13. N 1. P. 25–40. <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/026858098013001004>

Додаткова література:

1. Бауман З. Плинні часи: життя в добу непевності. К. : Критика, 2013.
2. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія; пер. з нім. О. Юдіна. К.: Ніка-Центр, 2011. 408 с.
3. Бистрицький Є., Зимовець Р., Пролеєв С. Комунікація і культура в глобальному світі. К. : Дух і Літера, 2020. 416 с.
4. Верменич Я. Глобалізація vs локалізація: діалектика взаємодії у сучасному світі. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2021. Вип. 30. С. 207. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2021_30_1
5. Гелд Д. Демократія та глобальний устрій; пер. О. Юдін, О. Межевікіна; відп. ред. О. Юдін. К.: Port-Royal, 2005. 358 с.
6. Гелд Д., Мак-Грю Е. Глобалізація /антиглобалізація; пер. с англ. К.: К.І.С. 2004.178 с.
7. Герст П., Томпсон Г. Сумніви в глобалізації; пер. з англ. К.: К.І.С., 2002.
8. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя. К.: Альтерпрес, 2004.
9. Грінфелд Л. Типи націоналізму. Націоналізм: Антологія. К. : Смолоскип, 2006. С. 525–551.

10. Еріксон Т. Г. Тиранія моменту: швидкий і повільний час в інформаційну добу; пер. з англ. В. Дмитрука. Львів : Кальварія, 2004.
11. Кальченко Т. Концептуальні засади теоретичної ідентифікації часових кордонів глобалізації. Міжнародна економічна політика: наук. журнал. 2005. № 3. С. 52–68. Режим доступу: http://iepjournal.com/journals/3/2005_2_Kalchenko_ukr.pdf
12. Канкліні Н. Г. Уявлена глобалізація; пер. з ісп. К.: Вид-во Анетти Антоненко, 2016. 256 с. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Kanklini_Nestor_Garsiia/Uiavlena_hlobalizatsiia/
13. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
14. Малюк А. М. Інтерпретація концепту глобалізації крізь призму світ-системного аналізу. Український соціум. 2015. № 1. С. 56-67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2015_1_7.
15. Мартинов А. Історія глобалізації: методологічні підходи та історіографія проблеми. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2017. Вип. 26. С. 59-79. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2017_26_6.
16. Маффесолі М. Час племен. Занепад індивідуалізму у постмодерному суспільстві. Київ: Видавничий дім «КиєвоМогилянська академія», 2018. 264 с.
17. Митко А. М. Інформаційна демократія: реалії та виклики часу. Луцьк: Вежа-друк, 2014. 400 с.
18. Павлова Л. І. Функціонування держави в умовах глобалізації: основні ризики та шляхи їх подолання. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2020. № 22(27). Р. 48–54. Режим доступу: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/853>
19. Потерейко О. О. Теоретико-методологічні підходи аналізу детериторіалізації у контексті віртуалізації держави. Політикус. 2016. Вип. 1. С. 38-40. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_1_9
20. Радченко Л. М. Альтерглобалізм та антиглобалізм: сутність і вплив на розвиток глобалізації. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2018. Вип. 23. С. 80-84. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2018_23_15
21. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху; пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. К. : Ніка-Центр, 2006.
22. Соціокультурні та теоретичні засади філософії постмодерну. В. В. Лях, О. М. Йосипенко, Я. В. Любивий, В. С. Пазенок, К. Ю. Райда, Л.А. Ситніченко. Київ, 2017.
23. Танчер В. В., Шевель І. П. Глобальна культура в ракурсі сучасної соціології. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2011. Вип. 5. С. 39-46. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_sociology_2011_5_8
24. Тернавська В. М. Концепція державного суверенітету в аспекті глобального інформаційного простору. Інформація і право. 2021. № 4 (39).
25. Угрин Л. Політична ідентичність індивіда у глобалізованому суспільстві: між громадянством і космополітизмом. Людина і суспільство: філософські, психологічні та політологічні виміри. В 3 кн. Кн. 3. Антропологічні, суспільно-політичні та інституційні виміри розвитку демократії в Україні : монографія / за ред. чл.-кор. НАН України, д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника; А. С. Романюк, Г. В. Шипунов, А. Ф. Колодій та ін. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 69–95.

26. Угрин Л., Поліщук Х. Проблеми нівелювання демократичного ідеалу у процесі глобалізації. Вісник Львів. ун-ту. Сер. Міжнародні відносини. 2004. Вип. 12. С. 130–139.
27. Фадєєв Володимир. Поза межі національного: соціальне уявне і космополітизм. Ідеологія і Політика. 2021. № 1. С. 132–167.
28. Філософія глобальних проблем сучасності. Конспект лекцій; Дорошкевич А.С., Сук О.Є., Смелянцев А.П. Харків: ХНАДУ, 2014.
29. Ясперс К. Про сенс історії. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ: Вакслер, 1996. С. 184-210. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Jaspers_Karl/Pro_sens_istorii_frahmenty.pdf
30. Appadurai A. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization* / A. Appadurai. – Minnesota: University of Minnesota Press, 1996.
31. Canclini N.G. *Hybrid cultures, oblique powers*. *Hybrid Cultures : Strategies for Entering and Leaving Modernity*; Translated by Christopher L. Chiappari and Silvia L. Lopez. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1995. Access mode: <http://www.surface-noise.info/neu/1220Summer/readings/CancliniHybridCulturePowers.pdf>
32. Barrow C. The Return of the State: Globalization, State Theory and the New Imperialism. *New Political Science*. 2005. Vol. 27. № 2. P. 123–145.
33. Bauman Z. Glocalizacja, chili komu globalizacja, a komu localizacja. *Studia sociologiczne*. 1997. №3. S. 55–61
34. Hardt Michael. *Globalization and Democracy*. GHC Working Papers 01/1. Access mode: https://ciaotest.cc.columbia.edu/wps/ighc/0007524/f_0007524_6397.pdf
35. Hillebrand Evan E. *Deglobalization Scenarios: Who Wins? Who Loses*. *Global Economy Journal*. 2010. Vol. 10. Issue 2. 2010
36. James Paul. *Globalism, Nationalism, Tribalism: Bringing Theory Back in*. London ; Thousand Oaks : Sage Publications. 2006. 339 p.
37. Khondker Habibul. *Glocalization as Globalization: Evolution of a Sociological Concept*. *Bangladesh e-Journal of Sociology*, Vol. 1. No. 2. July, 20.
38. Ohmae Kenichi. *The Rise of the Region State*. *Foreign Affairs*. 1993. Vol. 72, No. 2. P. 78-87.
39. Pieterse J. N. *Periodizing Globalization: Histories of Globalization*// *New Global Studies*. 2012. Vol. 6. № 2.
40. Popescu D. *Post-Globalization*. *Revista Economică*. 2019. Vol. 71. Issue 4. Access mode: <http://economice.ulbsibiu.ro/revista.economica/archive/71401popescu.pdf>
41. Ritzer George. *Rethinking Globalization: Glocalization/Grobalization and Something/Nothing* // *Sociological Theory*. 2003. Vol. 21.No. 3. P. 193-209. Access mode: <https://pdfs.semanticscholar.org/3c19/cada4fd6f013af0c10e9487fc1a0a7ad2b37.pdf>
42. Robertson R. *Globalisation or glocalization? The Journal of International Communication*. 1994. Vol. 1, № 1. P. 33–52.
43. Rosenau James N. *The governance of fragmentation: Neither a world republic nor a global interstate system*. Paper IPSA Quebec, August. 2000
44. Roudometof Victor. *Theorizing glocalization: Three interpretations*. *European Journal of Social Theory*. 2015. Vol. 19. Issue 3. P. 1-18. Access mode <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1368431015605443>
45. Wallerstein Immanuel. *The Modern World-System and Evolution*. *Journal of World-Systems Research*. 1995. Vol. № 19. Access mode: <https://jwsr.pitt.edu/ojs/jwsr/article/view/46/58>

Интернет-ресурси:

1. Індекс глобалізації КОФ (KOF Index of Globalization). Режим доступу: <http://globalization.kof.ethz.ch/>
2. The Globalist, the online magazine. Режим доступу: <https://www.theglobalist.com/about-us/>
3. Лекція Дем'янчук О. І. «Глобалізація, економічний розвиток та глобальні проблеми». Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=C5iAYDYjESQ>
4. Globalization 101. Access mode: <http://www.global-workforce.globalization101.org/>
5. Globalizacja - demokracja - współczesne społeczeństwa. Wykład prof. Edmunda Wnuka-Lipińskiego o globalizacji i demokracji, Collegium Civitas, 28 marca 2010 r. Access mode: <https://www.youtube.com/watch?v=BXItaQAMETI>
6. Professor Roland Robertson «Globalisation theory and its future direction» at City West Campus, Wednesday 29 June 2013. Access mode: <https://www.youtube.com/watch?v=c8ExzvPUHXM>
7. Tony Hopkins: “The History of Globalization and the Globalization of History”. Access mode: <http://www.youtube.com/watch?v=bRHJ9tmctjI>
8. The three Waves of Globalization. Access mode: <https://www.youtube.com/watch?v=z87HHrGd9aA>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Становлення та еволюція дискурсу глобалізації

Глобалізація як історичне і соціальне явище, концепт, ідеологія та інструмент аналізу суспільних процесів. Глобалізація, глобальність, глобалізм і глобалістика. Глобалізація і мондіалізація. Етимологія поняття «глобалізація» і «мондіалізація». Метафори глобалізації. Провісники та «катализатори» (М. Воторес) ідеї глобалізації в працях Т. Мальтуса, Ж.-Б. Ламарка, І. Канта, Ф. Ніцше, О. Шпенглера. Вчення К. Маркса про суспільно-економічні формації та осмислення історичного процесу в його цілісності та єдності. Універсальний характер взаємодії людини і природи, ідея ноосфери в працях Е. Леруа, П. Тейяра де Шардена, В. Вернадського. Розробка основних понять глобалістики А. Тойнбі (цивілізація) та К. Ясперсом (історична єдність людства). Дослідження глобальних проблем в доповідях Римському клубу в 60-х рр. ХХ ст. Використання прикметника «глобальний» – «глобальна соціологія» (В. Мур), «глобальне село» (М. Маклюен). «Відкриття» глобалізації та концептуалізація поняття в науковому дискурсі соціальних наук в 80-90-х рр. ХХ ст. в працях Т. Левітта («Глобалізація ринків»), Р. Робертсона та К. Омас.

Розмаїття сучасних дискурсів глобалізації. Дискурси як інструмент конструювання уявлень про глобалізацію. Р. Робертсон та Г. Гондкер про базові типи дискурсів глобалізації: регіональні або цивілізаційні; дисциплінарні; ідеологічні, дискурси, пов'язані з гендерними відмінностями. Типологія дискурсів глобалізації Г. Терборна – економічний; соціально-політичний; соціально-критичний і протестний; культурологічний; екологічний

Основні поняття: глобалізація, глобальність, глобалізм, глобалістика, мондіалізація, цивілізація, «глобальне село», «глобальна соціологія».

Тема 2. Сутність глобалізації як закономірності розвитку людства

Глобалізація як об'єктивний історичний процес становлення єдиного, цілісного світу. Глобальна взаємозалежність і глобальна свідомість – ключові ознаки феномену глобалізації. Глобальна взаємозалежність як результат взаємодії локальних спільнот. Дж. Най і Р. Кохейн про чотири типи глобальних взаємодій. Основні напрями інтерпретації сутності глобалізації (Ян Шольт): глобалізація як інтернаціоналізація; глобалізація як лібералізація; глобалізація як універсалізація; глобалізація як модернізація; глобалізація як детериторіалізація. Безальтернативність, варіативність, реальність, об'єктивність процесів глобалізації. Суб'єктивність сприйняття глобалізації. Дихотомічність і діалектичність глобалізації як поєднання і співіснування в її межах процесів глобального і локального, універсального і партикулярного, територіального та детериторіального, інтеграції та фрагментації, уніфікації та диверсифікації і т.п. Асиметричність процесів глобалізації як різні міри обмежень, що накладаються на спільноти та держави процесами взаємозалежності, та вигод, які вони мають від них. Комплексний багатовимірний характер глобалізації. Економічні (базові), соціальні, політичні, культурні, міжнародні виміри глобалізації та їхні прояви. П'ять концептів, які характеризують масштаб змін – незалежність, взаємозалежність, транснаціоналізм, мондіалізація, глобалізація (Д. Коляр).

Основні поняття: глобалізація, глобальна взаємозалежність, глобальна свідомість, транснаціоналізм, інтернаціоналізація, модернізація, детериторіалізація, універсалізація.

Тема 3. Глобалізація як історичний процес. Передумови та етапи розвитку глобалізації

Поширення та інтенсивність взаємодій, матеріальних і символічних обмінів – об’єктивна передумова формування взаємозалежності. Концентрація капіталу, становлення глобального ринку як чинники глобалізації. Держава – головний агент та інститут глобалізації, в межах яких з’явився капіталістичний ринок. Розвиток транспорту та технологій комунікації. Інформаційна революція як каталізатор глобалізаційних процесів. Лінійне, циклічне і хвильове осмислення процесів глобалізації. Варіативність наукових підходів до визначення початку та етапів глобалізації як історичного процесу: 1) неолітична революція; 2) Великі географічні відкриття і зародження капіталізму; 3) XIX–багатовимірність світу та модернізація; 4) кінець XX ст. – кінець протистояння між Сходом і Заходом («кінець історії»). Р. Робертсон, Й. Терборн, Я. Пітерзе, І. Валлерстайн, О. Дольфус, Дж. Аррігі, Т. Фрідмен про етапи глобалізації. Хвилі глобалізації та її сповільнення чинниками, які роз’єднують людство (націоналізм, комунізм, фашизм). Обумовленість етапів та хвиль рівнем розвитку науково-технічного прогресу.

Основні поняття: глобалізація, взаємозалежність, обмін, Великі географічні відкриття, капіталізм, етапи глобалізації, хвилі глобалізації, технології, інформаційна революція.

Тема 4. Просторово-часові виміри процесів глобалізації

Сутність простору і часу як базових категорій означення буття людини і суспільства; їхній взаємозв’язок. Час як чинник суб’єктивного сприйняття простору. Співвідношення соціального і географічного простору. Трансформація просторово-часових вимірів в умовах глобалізації. Подолання територіальних обмежень – фундаментальна характеристика сучасності. Глобалізація як «кінець географії» (П. Вірілію). Технології як чинник «подолання простору»; М. Маклюен про імплізію (вибухове ущільнення простору й часу) електронними засобами комунікації, скасування економічної, політичної, географічної обмеженості, територіальності та ізоляціонізму. Е. Гідденс про глобалізацію як результат прогресуючої дистанціації соціальних практик і «розтягування» їх на простір-час. М. Вотерс про співвідношення соціальної організації та територіальності. Залежність типів обмінів від територіальності (матеріальні локалізують, політичні – інтернаціоналізують, символічні - глобалізують). Д. Харві про просторово-часову компресію як процеси «стискання простору» і «скорочення часу». Інтерпретація радикальних трансформацій просторово-часових стосунків між місцем (локальним) та суспільними практиками, досвідом та ідентичностями в теорії детериторіалізації. А. Аппадурі про глобальні культурні потоки, які формують віртуальні простори або «ландшафти». Простір і час як чинники соціальної та політичної диференціації в концепції З. Баумана. Хронополітика глобалізованого світу. Дромологія П. Вірілію – наука про швидкість та прискорення. Детериторіалізація, опросторовлення – ключовий аспект трансформації локального. Наслідки просторово-часової трансформації глобального суспільства.

Основні поняття: простір, час, локальне, «кінець географії», імплізія, дистанціація, компресія, хронополітика, дромологія, детериторіалізація, опросторовлення, «віртуальні ландшафти».

Тема 5. Локальне та глобальне у процесах глобалізації. Теорія глокалізації

Взаємодія локальних спільнот – об’єктивне джерело взаємозалежності. Процеси глобалізації як взаємодія і взаємозалежність локального і глобального. Амбівалентність та

асиметричність відносин локального і глобального. Концепт глокалізації – заперечення інтерпретації глобалізації як переважно уніфікуючої та гомогенізуючої сили. Принципи взаємовідносин між локальним та глобальним: глобальне не опозиційне локальному; локальне включене в глобальне; локальне не існує поза межами глобального; глобальне має наслідком поєднання локальностей; локальне є реакцією на глобальне. Р. Робертсон про сумісність, співіснування і взаємодоповнюваність глобального та локального. Принципи концепції глокалізації Р. Робертсона: дворівневість глобалізації; одночасність процесів глобалізації й локалізації; поєднання тенденцій до гомогенності (універсальності) на глобальному рівні і гетерогенності (партикулярності) на локальному. Концепція глокалізації Г. Гондкера як концептуально ускладненої версії глобалізації; її принципи: різноманіття – сутність соціального життя; не всі відмінності стираються; історія та культура діють автономно, генеруючи відчуття унікальності досвіду груп; глокалізація усуває страх стирання відмінності між групами; глокалізація не є гарантією світу, вільного від конфліктів, але історично обґрунтованішим і прагматичнішим світоглядом. Дуальність та взаємовиключність локального і глобального в інтерпретації Дж. Рітцера; існування локального поза глобальним. Глобалізація як зростання гомогенності світу і загроза глокалізації. Обґрунтування глокалізації В. Роудометом через метафору рефракції – глокалізація як «заломлення глобалізації через локальне»; глобалізація як хвилі, які проходять через локальне. Глокальність як симбіоз глобального і локального – результат рефракції. Різноманітні аспекти глокалізації в дослідженнях М. Кастельса, Б. Тернера, С. Радхакрішнана, К. Вайт, У. Бека, З. Баумана, Т. Фрідмена та ін. Концепт глокалізації як модель «децентралізованої глобалізації», відображення впливу регіональних спільнот, місцевих громад, національних економік, мегаполісів і т.п.

Основні поняття: глобалізація, глокалізація, локальне, локальність, глокальність, глобалізація, рефракція.

Тема 6. Інституційні аспекти глобалізації

Національна держава та ринок як основні інститути становлення глобалізації. Національні держави і формування капіталістичних ринків. Ринки як чинник структурування та регулювання глобальних процесів. Ринки та глобальна нерівність. Асиметричність і нерівність глобалізації та потреба регулювання глобальних обманів та перерозподілу глобальних ресурсів. Е. Гідденс про глобальну інституціоналізацію як організацію щоденних локальних взаємодій і соціалізації під безпосереднім (поза рівнем національної держави) впливом макроструктур світового порядку. Виникнення та функціонування транснаціональних і наднаціональних акторів – універсальних міжнародних організацій, транснаціональних корпорацій, делегування державами повноважень наднаціональним структурам. Глобальне управління/врядування як відповідь на дилему сучасності – або хаос, або зростання керованості і програмованої глобалізації. Об'єктивні передумови глобального управління: складність і масштабність глобалізаційних процесів, плюралізм суб'єктів та об'єктів глобального управління, множинність і амбівалентність наслідків глобалізації, зумовлених її природою. Параметри глобального управління: участь різних акторів; відсутність ієрархічності зв'язків між ними; множинність форм і методів взаємодії; використання переговорів для врегулювання конфліктів та прийняття рішень. Мережні структури, наддержавні і місцеві органи управління як нові суб'єкти глобального управління і претенденти на глобальну владу. Проблема співпраці та розподілу повноважень між державними і недержавними акторами.

Основні поняття: держава, ринок, асиметричність, нерівність, глобальна інституціоналізація, наднаціональні актори, глобальне управління/врядування, мережні структури, глобальні процеси, світовий порядок.

Змістовий модуль 2

Тема 7. Основні напрями вивчення та концептуалізації глобалізації

Особливості концептуалізації феномену глобалізації: міждисциплінарний характер предмету дослідження глобалізації, яка охоплює всі сфери і виміри буття людини; плюралізм сприйняття та інтерпретацій глобалізації, суб'єктивність та оцінково-ідеологічне сприйняття глобалізації, зокрема як вестернізації й американізації; зосередження на аналізі окремих сфер і вимірів глобалізації (економічної, політичної) і застосування відповідного методологічного інструментарію, Глобалізація як чинник пояснення аналізу багатьох суспільних явищ. Плюралізм теоретичних інтерпретацій глобалізації, відсутність універсальних визначення, понять і дискурсу глобалізації. Конкурентність теорій глобалізації. Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, В. Перратон про основні напрями дослідження глобалізації: скептики (Л. Вайс, П. Гірт, Г. Томпсон, Лж. Грей), гіперглобалісти (З. Бауман, У. Бек, М. Елбооу), трансформісти («помірковані») (Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, В. Перратон, Е. Гідденс, М. Кастельс та ін.). Типологія теорій глобалізації Дж Уррі. Соціальні теорії та парадигми як чинник розвитку теорій, концепцій, шкіл та напрямів глобалізації. Відсутність загальноприйнятої концепції глобалізації та її «уявленість» (Н. Канкліні) відповідно до обраних теоретичних систем чи ідеології та ідентичності вченого. Однобічність та ідеологічні упередження більшості теорій глобалізації.

Основні поняття: міждисциплінарність, плюралізм інтерпретацій, вестернізація, американізація, дискурс, скептики, гіперглобалісти, трансформісти, «уявленість» глобалізації.

Тема 8. Глобалізація як феномен сучасності. Модернізаційна парадигма в концептуалізації глобальних процесів

Принципи модернізаційної парадигми як основа інтерпретації глобалізації. Глобалізація як новий тип модернізації та рушійна сила переходу суспільств від одного типу до іншого (від індустріального до постіндустріального, від модерного до постмодерного (Е. Гідденс, У. Бек)). Універсалізуючий вплив західних інститутів модернізації – капіталізму, національної держави та демократії. Е. Гідденс про глобалізацію у чотирьох інституційних вимірах: світової капіталістичної економіки, нації-держави, світового воєнного порядку та інформаційної системи. Н. Стер про глобалізацію як модернізацію у всесвітньому масштабі. Лінійність, еволюційність і незворотність процесів глобалізації; її ототожнення з модернізацією або наслідками модернізації/постмодернізації. Глобалізація як період нової радикалізованої модерніти (Е. Гідденс) і нова версія післявоєнної теорії модернізації (К. Калхун). Формування модернізаційного підходу одночасно з розвитком теорії модернізації і протистоянні з основними положеннями її критиків. Теорія макдональдизації Дж. Рітцера як модель раціонального глобалізованого суспільства і капіталізму, побудованого на принципах роботи ресторанів швидкої їжі «Макдональдз»: efficiency (ефективність, насамперед економічна); calculability (використання простих і складних кількісних моделей); predictability (передбачуваність, очікуваність); control through nonhuman technologies (технологічне управління без участі людини). Адаптованість моделі Дж. Рітцера до можливостей незахідних суспільств, ігнорування локального і партикулярного. Інтерпретація глобалізації як західного проекту і ототожнення її з універсалізацією та вестернізацією; критика модернізаційної парадигми глобалізації з позицій «культурного імперіалізму» і визнання множинності моделей модернізації («модернів») і глобалізації в концепціях У. Ганнерса та Ш. Айзенштадта. Вестернізація, універсалізація та уніфікація як елементи та етапи глобалізації в модернізаційних теоріях.

Основні поняття: глобалізація, модернізація, теорії модернізації, теорія макдональдизації, універсалізація, вестернізація, уніфікація, постмодернізація.

Тема 9. Інтерпретації глобалізації як процесів становлення та розвитку капіталістичної системи

Теоретичні та ідеологічні джерела інтерпретації глобалізації як історичного розвитку капіталістичної системи (теорія глобальної історії Ф. Броделя, теорія імперіалізму, теорія гегемонії А. Грамші). Світ-системний аналіз – методологічна основа концептуалізації глобальних процесів в межах неомарксизму та критики їх неоліберальних інтерпретацій. Капіталістична світ-економіка – вихідний пункт аналізу глобалізації і глобальних процесів (І. Валлерстайн, Дж. Аррігі, К. Чейз-Данн, А.Г. Франк). Глобалізація – процес тотожний історичному розвитку капіталістичної світ-системи, що виникла 500 років тому, її просторової експансії та перетворення в глобальну світ-систему. Глобалізація – тенденція розвитку капіталізму, підпорядкована дії його законів. Глобалізація як система нееквівалентних центр-периферійних відносин, що структурує глобальну систему і сприяє накопиченню капіталу в світовому масштабі. Теорія «структурної глобалізації» К. Чейз-Данна як збільшення просторового масштабу світ-системи, інтенсивності взаємодій у ній. Економічний, політичний та культурний вимір «структурної глобалізації». Політична глобалізація як інституціоналізація міжнародних політичних структур для регулювання економічних процесів в капіталістичній світ-економіці. С. Амін про монополії великих держав (контроль над технологіями, глобальними фінансовими потоками, засобами масової інформації та комунікації, доступ до природних ресурсів планети, володіння зброєю масового знищення) як чинник структурування та поляризації глобалізованої капіталістичної світ-системи. Циклічна (хвильова) природа глобалізації як процесів посилення глобалізації та деглобалізації. Дж. Аррігі про перспективи трансформації сучасної капіталістичної системи, «зсуву» центру глобальної світ-системи з Північної Америки у Східну Азію. Сучасний етап глобалізації як криза капіталістичної світ-системи.

Основні поняття: капіталістична система, накопичення капіталу, світ-економіка, світ-система, теорія імперіалізму, теорія гегемонії, світ-системний аналіз, центр, периферія, центр-периферійні відносини.

Тема 10. Постмодерністські інтерпретації глобальних процесів

Постмодернізм як філософсько-світоглядна основа інтерпретації культурних, антропологічних, символічних вимірів глобалізації. Поєднання постмодернізму з іншими теоретичними системами. Особливості осмислення глобалізації як явища постмодерну (акцентування на локальних процесах, їх нелінійності, плюралізації та гібридизації, культурній обумовленості, індивідуалізації, віртуалізації, нарративізації та символізації). Постмодернізм – опозиція розуміння глобалізації як універсалізуючої сили й підкреслення різноманіття, розрізнення і гетерогенності глобалізації. Постмодерн як результат визнання множинності модернів; «багатоликість» глобалізації. Втрата холистського (цілісного) бачення глобалізації; нелінійність, мережевість, різноманітність та неієрархічність процесів, зв'язків та взаємодій в глобалізованому суспільстві. Мережеве суспільство як нова форма соціальності в умовах глобалізації. Постмодерна реконструкція глобалізації метафорами «місць», «потоків», «плинності», «мобільності». З. Бауман про глобалізацію як плинну сучасність, перехід від жорстко фіксованої і регламентованої («твердої») модерної реальності до плинної («рідинної») постмодерної. Глобалізація і розвиток глобальної культури та просування через медіа-технології стилів життя, споживання, продуктів та ідентичностей – і локального, глобального рівня. Глобальне суспільство як суспільство

споживання. Масова культура. Глобалізація як інформаційне (інформаціональне) суспільство. Глобальне інформаційне суспільство та віртуальна реальність.

Основні поняття: Постмодерн, «багатоликість» глобалізації, мережевість, плинність, мобільність, масова культура, суспільство споживання, інформаційне суспільство, віртуальна реальність.

Тема 11. Культурні аспекти глобалізації

Культурна домінанта глобалізації епохи постмодерну. Культура – центральний елемент соціуму. Ф. Джеймсон про культурну логіку пізнього капіталізму. Глобалізація і нівелювання локальних, місцевих культур і традицій впливом глобальної культури та споживання (культурний імперіалізм, культурна гегемонія, вестернізація). Опір і кристалізація локальних культур та ідентичностей як відповідь на просування глобальної масової культури. Зворотній вплив локальних культур. Взаємодія глобального та локального у сфері культури. Глобалізація як гібридизація. Теорія гібридизації Я.Н. Пітерзе. Гібридизація – різновид і продукт культурної взаємодії та синтезу у полікультурному суспільстві. Територіальні і транслокальні культури. Культурна мішаниця та виникнення нових культурні форм, відмінних від традиційних форм соціального життя. Структурна і організаційна гібридизація як передумови культурної. Різні форми гібридності (асиміляційна гібридність (домінує центр) – дестабілізаційна гібридність (нівелює центр). Статичні та плинні культурні відносини. Форми (мультикультуралізм, глобальна мозаїка, плавильний котел, інтеркультуралізм, культурний потік у просторі, третя культура) і дискурси гібридизації (проникнення, взаємозалежність, синкретизм, синтез, схрещення). У. Ганнерс про «глобальну ойкумену» – регіон постійної культурної взаємодії, обміну і перекладу феноменів однієї культури на мову іншої. Креолізація як форма транскультурації.

Основні поняття: культурний імперіалізм, культурна гегемонія, вестернізація, гібридизація, мультикультуралізм, глобальна мозаїка, плавильний котел, інтеркультуралізм, креолізація.

Тема 12. Вплив глобалізації на національні держави

Держава як головний актор та чинник формування глобального ринку і розгортання глобалізаційних процесів. Глобалізація як фактор обмеження впливу держав на сучасному етапі. Обмеження суб'єктності держав глобальним ринком, масовою культурою, консьюмеризмом, впливом транснаціональних акторів. Позитивні і негативні наслідки впливу глобалізації на державу. Плюралізм поглядів на статус і роль держави у глобалізованому світі: радикальних («кінець національної держави», «картографічна ілюзія» (К. Омає), «штучна і деструктивна система» (Н. Хомскі), потреба сильної держави (П. Герст, Г. Томпсон), «сильна децентралізована держава» (Ф. Фукуяма)), поміркованих, в основі яких моделі адаптації держав до умов глобалізованого світу та його інституційної трансформації. Втрата державами домінуючого впливу на міжнародній арені, «затиснутість» між впливовими локальними та глобальними механізмами впливу. Економічна несамодостатність національних урядів, нездатність контролювати інформаційні потоки та реалізовувати політику безпеки. Функціональна обмеженість держави перед обличчям глобальної метавлади. Трансформація зв'язків між суверенітетом, територіальністю та державною владою. Десуверенізація сучасних держав, делегування суверенітету транснаціональним акторам. Типологія суверенітету держав в глобальну еру (суверенітет взаємозалежності С. Краснера). Суверенітет та автономія (У. Бек). Зменшення регулятивного впливу держави на внутрішні процеси, делегітимація державної політики через кризу соціальних функцій, ерозію зв'язків держави і громадянина, трансформацію інституту громадянства та національної ідентичності,

індивідуалізацію). Космополітизація світогляду. Перспективи розвитку держави в глобалізованому світі. Права людини як ціннісна основа космополітичної держави (У. Бек).

Основні поняття: держава, національна держава, суверенітет, автономія, делегування, десоверенізація, космополітична держава.

Тема 13. Нації, націоналізм та національна ідентичність у процесах глобалізації

Глобалізація і націоналізм – взаємозалежні та суперечливі тенденції розвитку сучасного світу. Глобалізація як постнаціональна епоха. Постнаціоналізм – світогляд і тенденція втрати національними державами та національними ідентичностями впливу на користь міжнаціональних, наднаціональних, глобальних та локальних утворень. Розрізнення першої («національної») і другої («постнаціональної») модерностей (У. Бек). Неможливість чіткого розмежування національного і постнаціонального у суспільних практиках. Розмаїття визначень та інтерпретацій нації та націоналізму; їхня реконструкція в межах глобальних та постмодерних студій через поняття фрагментації, партикуляризму і локальності: націоналізм як захисна реакція; форма опору; відповідь на потреби спільноти в ідентичності та приналежності в умовах гомогенізації глобального простору; джерело смислів, їх спільного розуміння та ціннісної системи. Деполітизація та актуалізація культурного значення нації і націоналізму (М. Кастельс). Трансформація націоналізму з державотворчого чинника на культурний рух, ідеологію, загрозу єдності й суверенітету держави. В глобальну і постнаціональну епоху націоналізм: не завжди орієнтований на побудову суверенної національної держави; нації та націоналізми не пов'язані виключно з сучасним періодом європейської історії; націоналізм не обов'язково є елітним феноменом, а може бути реакцією на глобальність та космополітичність еліт; переважно культурність, а не політичність націоналізму (М. Кастельс). Перетворення націоналізму з чинника державотворення на культурний рух ідеологію, загрозу єдності та суверенітету держави. Переосмислення понять нації і націоналізму в глобалізаційних і як наслідок нівелювання теоріях є нівелювання зв'язку між національною ідентичністю, нацією, з одного боку, та державою і громадянством, з іншого боку, характерного для модерну. Руйнівний вплив глобалізації на локальні (етнічні) культури, їхню ідентичність стимулюють партикуляристські форми соціальної організації та усупільнення, кристалізують локальні (етнічні, трайбалістські ідентичності) і одночасно підточують згуртованість та суверенітет національної держави. Актуалізація локальних ідентичностей, їхня інституціоналізація в політиках ідентичності, мультикультуралізмі, постмультикультуралізмі.

Основні поняття: глобалізація, нація, націоналізм, постнаціоналізм, ідентичність, партикуляризм, трайбалізм, мультикультуралізм, постмультикультуралізм.

Тема 14. Демократія і глобалізація

Амбівалентність впливу глобалізації на поширення і розвиток демократії. Ліберальна демократія як невід'ємний інститут модерного суспільства. Взаємопов'язаність глобалізації та демократії, їхньої інтенсифікації розвитком капіталістичного виробництва та конкуренції, ринкової економіки та міжнародної системи торгівлі, теоретичне обґрунтування їхніх переваг у доктрині лібералізму. Розгортання демократизації в контексті глобалізації. Хвилі та «відкати» демократизації, їхня співвіднесеність зі сповільненням глобальних взаємодій. Глобалізуючий потенціал лібералізму. Автономія особи, гарантування особистих прав, доступ до інформації та знань завдяки розвитку технологій як чинники поглиблення процесів демократизації та глобалізації. Глобалізація як джерело ризиків і кризи демократії: економічна та соціальна несамодостатність і неефективність національних урядів як результат глобальної

взаємозалежності, «капіталізму без праці», «капіталізму без податків» (У. Бек); денаціоналізація і космополітизація еліт; зростання індивідуальної автономії індивіда, послаблення і розпад соціальних зв'язків і лояльності до держави, втрата інтересу до політичної участі та інститутів представництва інтересів. Негативний вплив на демократію розвитку інформаційних технологій, впливу соціальних мереж як інструментів маніпулювання громадською думкою та поширення популізму, антилібералізму та «лівих» ідеологій. Ризики «інформаційної демократії» і неможливість національних урядів контролювати інформаційний простір. Альтернатива ліберальній демократії в теоріях глобалізації – транснаціональна демократія, космополітична демократія (Д. Гелд), їхня інтеграція в багаторівневі структури глобального управління. Перспективи впровадження принципів космополітичної демократії. Загроза посилення авторитарних тенденцій в контексті кризи глобальної демократії.

Основні поняття: глобалізація, демократія, демократизація, «хвилі» демократизації, індивідуалізація, популізм, антилібералізм, транснаціональна демократія, космополітична демократія, глобальне управління.

Тема 15. Альтернативні інтерпретації глобалізації

Антиглобалізм і альтерглобалізм як альтернативні та опозиційні ліберальній моделі глобалізації концепції та підходи до побудови й організації світоустрою. Антиглобалістські рухи та їхні особливості. Принципи антиглобалізму та програм антиглобалістських рухів: заперечення об'єктивного характеру й позитивного впливу глобалізації та розуміння її як штучного проекту США та інших західних країн; протест проти зростаючого розриву у рівні доходів та споживання у країнах «золотого мільярду» та «третього світу», експлуататорського ставлення до природи, списання боргів бідних країн; захист культурного розмаїття від впливу уніфікованої масової поп-культури; зміцнення і «заохочення національного виробництва» на противагу «транснаціональному»; розвиток самоврядних форм управління та громадянської участі. Особливості антиглобалістського руху, радикалізація їхньої діяльності. Альтерглобалізм як ідеологія та поміркована течія антиглобалізму, що визнає об'єктивність і невідворотність глобалізації, але опонує неоліберальному проекту глобалізації та його негативним наслідкам, передовсім для країн третього світу. Підтримка альтерглобалістами міжнародної співпраці та гуманістичне, соціально та екологічно орієнтоване глобальне управління.

Основні поняття: глобалізація, антиглобалізм, альтерглобалізм, антиглобалістські рухи, протест, неоліберальний проект глобалізації.

Тема 16. Сучасні глобальні трансформації: постглобалізація, деглобалізація чи «хвиля» сповільнення

Дискурс «постглобалізації», «деглобалізації» як відображення неоднозначності, суперечливості та плюралізму перспектив глобалізації; їхня співвіднесеність відповідно з лінійним, циклічним і хвильовим осмисленням процесів глобалізації. Розрізнення М. Вотерсом глобалізації та постглобалізації в контексті концепту детериторіалізації і втрати референції простору та соціальних відносин (1995 р.). Передумови постглобалізації на поч. XXI ст.: криза неоліберальної моделі глобалізації, її економічний вимір (реcesія 2008 р.), зниження ролі держави та посилення впливу транснаціональних акторів, регіональної інтеграції, поляризації геополітичного простору. Деглобалізація як зменшення потоків товарів, капіталу та людей; загострення стратегічної конкуренції між США і Китаєм, їхній ціннісний ідеологічний характер. Пандемія COVID-19 та російська агресія проти України – каталізatori дефрагментації глобального простору і деглобалізаційних процесів.

Основні поняття: постглобалізація, деглобалізація, дефрагментація глобального простору, економічна рецесія, стратегічна конкуренція, пандемія COVID.

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Змістовий модуль 1

Тема 1. Сутність та ознаки глобалізації (2 год)

1. Поняття глобалізації та її сутнісні ознаки.
2. Дискурси глобалізації.
3. Суперечливий та діалектичний характер глобалізаційних процесів.
4. Комплексність та багатовимірність глобалізаційних процесів. Вияви глобалізації.

Основні поняття: глобалізація, глобальна взаємозалежність, глобальна свідомість, транснаціоналізм, інтернаціоналізація, модернізація, детериторіалізація, універсалізація.

Література:

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства; пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.
2. Гелд Д., Мак-Грю Е. Глобалізація /антиглобалізація; пер. с англ. К.: К.І.С. 2004. 178 с.
3. Мартен Д., Мецжер Ж.-Л., П'єр Ф. Метаморфози світу: Соціологія глобалізації; пер. з фр. Є. Марічева. Київ : Вид. дім «КМ Академія». 2005. Розд.1. Режим доступу:
http://chtyvo.org.ua/authors/Marten_Dominik/Metamorfozy_svitu_Sotsiologhiia_hlobalizatsii/
4. Палій К. С. Глобалізація як суперечлива реальність існування сучасного світу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки» 2014. № 1092. Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/view/2212>
5. Соціологія глобалізації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Д. Култаєва, І. Ф. Прокопенко, І. О. Радіонова, Г. В. Троцько ; голов. ред. М. Д. Култаєва. Харків : ХНПУ, 2008.
6. Globalization A Very Short Introduction; by Manfred Steger. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Тема 2. Становлення та етапи розвитку глобальної взаємозалежності (2 год.)

1. Передумови. чинники та джерела глобалізації.
2. Глобалізація як лінійні, циклічні та хвильові процеси: плюралізм інтерпретацій часових меж глобалізації
3. Передумови та чинники сповільнення чи інтенсифікації процесів взаємозалежності.
4. Етапи (хвилі) глобалізації (Р. Робертсон, Й. Терборн, Я. Пітерзе, І. Валлерстайн, Дж.Аррігі, Т. Фрідмен, та ін.), їхня характеристика.
5. Сучасний етап (хвиля) глобалізації.

Основні поняття: глобалізація, взаємозалежність, обмін, Великі географічні відкриття, капіталізм, етапи глобалізації, хвилі глобалізації, технології, інформаційна революція.

Література:

1. Кальченко Т. Концептуальні засади теоретичної ідентифікації часових кордонів глобалізації. Міжнародна економічна політика: наук. журнал. 2005. № 3. С. 52–68. Режим доступу: http://ierjournal.com/journals/3/2005_2_Kalchenko_ukr.pdf
2. Крапивний І.В. Глобалізація: сутність, чинники та етапи розвитку. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2008. № 1. С. 129–137. Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3211>
3. Мартинов А. Історія глобалізації: методологічні підходи та історіографія проблеми. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2017. Вип. 26. С. 59–79. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2017_26_6.
4. Pieterse J. N. Periodizing Globalization: Histories of Globalization// New Global Studies. 2012. Vol. 6. № 2. Access mode: https://www.researchgate.net/publication/270899664_Periodizing_GlobalizationHistories_of_Globalization
5. The three Waves of Globalization// <https://www.youtube.com/watch?v=z87HHrGd9aA>

**Тема 3. Просторово-часові аспекти глобалізації.
Співвідношення локального і глобального
(2 год.)**

1. Сутність простору і часу, їхній взаємозв'язок.
2. Просторово-часові виміри глобалізації як об'єкти аналізу та концептуалізації у працях М. Маклюєна, Е. Гідденса, Д. Харві, А. Аппадурі, М. Вотерса, З. Баумана.
3. Хронополітика глобалізованого світу.
4. Детериторіалізація і ретериторіалізація як вияв глобалізації.
5. Дихотомія локального і глобального як відображення територіального і детериторіального.
6. Глобалізація як взаємодія та взаємозалежність локального і глобального. Глокалізація.
7. Основні напрями теоретизування взаємодії локального і глобального в працях Р. Робертсона, Г. Гондкера, Дж. Рітцера, В. Рудометофа.

Основні поняття: простір, час, локальне, «кінець географії», імплізія, дистанціяція, компресія, хронополітика, дромологія, детериторіалізація, опросторовлення, «віртуальні ландшафти», глобалізація, глокалізація, локальне, локальність, глокальність, гробалізація, рефракція.

Література:

1. Верменич Я. Глобалізація vs локалізація: діалектика взаємодії у сучасному світі. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2021. Вип. 30. С. 207. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2021_30_12
2. Робертсон Р. Глокалізація: часопростір, гомогенність – гетерогенність. Глобальні модерності; за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша та Р. Робертсона. К.: Ніка-Центр, 2008. С. 48–72.
3. Фезерстоун М., Леш С. Глобалізація, модерність і опросторовлення суспільної теорії. Глобальні модерності; за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша та Р. Робертсона. К.: Ніка-Центр, 2008. С. 17–47.
4. Bauman Z. Glocalizacja, chili komu globalizacja, a komu localizacja. *Studia sociologiczny*. 1997. №3. S. 55–61.

5. Appadurai A. Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. Global Culture; ed. by M. Featherstone. London, 1990. P. 295-310. Access mode: https://www.arjunappadurai.org/articles/Appadurai_Disjuncture_and_Difference_in_the_Global_Cultural_Economy.pdf
6. Khondker Habibul. Glocalization as Globalization: Evolution of a Sociological Concept. Bangladesh e-Journal of Sociology, Vol. 1. No. 2. July, 20. Access mode: https://www.academia.edu/28585527/Glocalization_as_Globalization_Evolution_of_a_Sociological_Concept
7. Ritzer George. Rethinking Globalization : Glocalization/Grobalization and Something/Nothing // Sociological Theory. – 2003. – Vol. 21. – No. 3. – P. 193-209 Access mode: <https://pdfs.semanticscholar.org/3c19/cada4fd6f013af0c10e9487fc1a0a7ad2b37.pdf>
8. Robertson R. Globalisation or glocalization? The Journal of International Communication. 1994. Vol. 1, № 1. P. 33–52.
9. Roudometof Victor. Theorizing glocalization: Three interpretations. European Journal of Social Theory. 2015. Vol. 19. Issue 3. P. 1-18. Access mode <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1368431015605443>

Тема 4. Інституційні виміри глобалізації (2 год.)

1. Інституціоналізація глобальної взаємозалежності: передумови та актори.
2. Форми та моделі інституціоналізації глобальної взаємозалежності.
3. Співвідношення взаємодій та впливу державних і транснаціональних акторів.
4. Глобальне управління – відповідь на наслідки та укладення глобалізаційних процесів на сучасному етапі.
5. Ознаки та принципи глобального управління.

Основні поняття: держава, ринок, асиметричність, нерівність, глобальна інституціоналізація, наднаціональна актори, глобальне управління/врядування, мережні структури, глобальні процеси, світовий порядок.

Література:

1. Бауман З . Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
2. Бек у. Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія; пер. з нім. О. Юдіна. К. : Ніка-Центр, 2011. Розд. 1.
3. Воронкова В. Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. Вип. 35. С. 15-35. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgvzdia_2008_35_4.
4. Герст П., Томпсон Г. Сумніви в глобалізації; пер. з англ. К.: К.І.С., 2002.
5. Юськів Б. Концепція і парадигми глобального управління. Політичний менеджмент. 2009. № 1(34). С. 119-130. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59753/13-Yuskiv.pdf?sequence=1>
6. Rosenau James N. The governance of fragmentation: Neither a world republic nor a global interstate system. Paper IPSA Quebec, August. 2000

Змістовий модуль 2

Тема 5. Концептуальні підходи до дослідження глобалізації. Ч. 1. (2 год.)

1. Модернізаційна парадигма: основні принципи концептуалізації глобалізації та її наслідків.
2. Глобалізація – новий тип модернізації чи західний проект? Співвідношення процесів глобалізації, універсалізації та вестернізації.
3. Теорія макдональдизації Дж. Рітцера.
4. Світ-системний підхід як альтернатива неоліберальним модернізаційним інтерпретаціям глобалізацій. Принципи світ-системного підходу.
5. Глобалізація як процес становлення капіталістичної світ-системи (І. Валлерстайн, Дж. Аррігі, К. Чейз-Данн, А. Франк).
6. Перспективи розвитку Криза сучасної капіталістичної світ-системи та її перспектив в контексті світ-системного аналізу.

Основні поняття: глобалізація, модернізація, теорії модернізації, теорія макдональдизації, універсалізація, вестернізація, постмодернізація, капіталістична система, накопичення капіталу, світ-економіка, світ-система, теорія імперіалізму, теорія гегемонії, центр-периферійні відносини.

Література:

1. Малюк А. М. Інтерпретація концепту глобалізації крізь призму світ-системного аналізу. Український соціум. 2015. № 1. С. 56-67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2015_1_7
2. Робертсон Р. Глокалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність. Глобальні модерності / за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона. К. : Ніка-Центр, 2008. С. 48–72. Трач Ю. В Співвідношення процесів модернізації, вестернізації і глобалізації в сучасному суспільстві. Культура і мистецтво у сучасному світі. 2013. Вип. 14. С. 101-107. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kmss_2013_14_16
3. Фезерстоун М., Леш С. Глобалізація, модерність і опросторовлення суспільної теорії. Глобальні модерності; за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша. К.: Ніка-Центр, 2008. С. 17–47.
4. Фрідман Й. Глобальна система, глобалізація та параметри модерності. Глобальні модерності; за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша. К.: Ніка-Центр, 2008. С.106–134.
5. Barrow C. The Return of the State: Globalization, State Theory and the New Imperialism // New Political Science. 2005. Vol. 27. № 2. P. 123–145. Access mode: https://www.academia.edu/3682693/The_Return_of_the_State_Globalization_State_Theory_and_the_New_Imperialism
6. Powell Jason L. Globalization and Modernity. Access mode: <https://www.scipress.com/ILSHS.28.1.pdf>
7. Ritzer George. Rethinking Globalization : Glocalization/Globalization and Something/Nothing // Sociological Theory. – 2003. – Vol. 21. – N. 3. – P. 193–209. – Access mode: <https://pdfs.semanticscholar.org/3c19/cada4fd6f013af0c10e9487fc1a0a7ad2b37.pdf>
8. Wallerstein Immanuel. The Modern World-System and Evolution. Journal of World-Systems Research. 1995. Vol. № 19. Access mode: <https://jwsr.pitt.edu/ojs/jwsr/article/view/46/58>

**Тема 6. Концептуальні підходи до дослідження глобалізації. Ч. 2.
(2 год.)**

1. Визнання множинності «модернів» – передумова постмодерністського теоретизування глобалізації.
2. Особливості осмислення глобалізації як явища постмодерну. «Багатоликість» глобалізації.
3. Постмодерністські образи, метафори та дискурс глобалізації.
4. Культурна, символічна та інформаційна домінанта постмодерністського бачення глобалізації.
5. Гібридизація як впливовий чинник структурування сучасних суспільств. Форми та політики гібридизації.

Основні поняття: Постмодерн, «багатоликість» глобалізації, мережевість, плинність, мобільність, масова культура, суспільство споживання, інформаційне суспільство, віртуальна реальність.

Література:

1. Бауман З. Плинні часи: життя в добу непевності / З. Бауман. К. : Критика, 2013.
2. Бистрицький Є., Зимовець Р., Пролєєв С. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і Літера, 2020. – Розд. 3.
3. Войтович Р. Мережеве суспільство як нова форма соціальної організації в умовах глобалізації. Політичний менеджмент. 2010. № 5. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/voitovych_merezheve.pdf
4. Канкліні Нестор Гарсія. Уявлена глобалізація; пер. з ісп. К.: Вид-во Анетти Антоненко, 2016.
5. Пітерзе Я. Н. Глобалізація як гібридизація. Глобальні модерності. К. Глобальні модерності / за ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона. К. : Ніка-Центр, 2008. С. 73–105.
6. Appadurai A. Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization. – Minnesota: University of Minnesota Press, 1996.
7. Canclini N.G. Hybrid cultures, oblique powersi. Hybrid Cultures : Strategies for Entering and Leaving Modernity; Translated by Christopher L. Chiappari and Silvia L. Lopez. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1995. Access mode: <http://www.surface-noise.info/neu/1220Summer/readings/CancliniHybridCulturePowers.pdf>

**Тема 7. Національна держава і ліберальна демократія у процесах
глобалізації
(2 год.)**

1. Трансформація ролі і впливу національної держави в умовах глобалізації: позитивні та негативні наслідки.
2. Внутрішні та зовнішні чинники обмеження ролі держави у глобалізованому світі.
3. Десуверенізація держави та її наслідки.
4. Криза національної та соціальної моделей держави в умовах глобалізації.
5. Перспективи розвитку держав і націй в умовах глобалізації.

Основні поняття: національна держава, суверенітет, автономія, десуверенізація, космополітична держава. постнаціоналізм, ідентичність, трайбалізм, мультикультуралізм, постмультикультуралізм. транснаціональна демократія, космополітична демократія, глобальне управління.

Література:

1. Бауман З . Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Пер. з англ. І. Андрущенко; за наук. ред. М. Винницького. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008..
2. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія; Ульріх Бек ; пер. з нім. О. Юдіна. К. : Ніка-Центр, 2011. Розд. 3, 5.
3. Герст П., Томпсон Г. Сумніви в глобалізації; пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002.
4. Ейк К. Небезпечні зв'язки: взаємодія глобалізації та демократії. Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів; Укладачі: Кононов І.Ф., Бородачов В.П., Топольськов Д.М. Луганськ: Знання, 2002.
5. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху; пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. К. : Ніка-Центр, 2006.
6. Тернавська В. М. Концепція державного суверенітету в аспекті глобального інформаційного простору. Інформація і право. 2021. № 4 (39).
7. Hardt Michael. Globalization and Democracy. GHC Working Papers 01/1. Access mode: https://ciaotest.cc.columbia.edu/wps/ighc/0007524/f_0007524_6397.pdf
8. Ohmae Kenichi. The Rise of the Region State. Foreign Affairs. 1993. Vol. 72, No. 2. P. 78-87.

**Тема 8. Кінець чи новий етап глобалізації.
Наслідки для світу та України
(2 год.)**

Семінар-дискусія.
Підсумковий контроль.

Основні поняття: постглобалізація, деглобалізація, дефрагментація глобального простору, економічна рецесія, стратегічна конкуренція, пандемія COVID.

Література:

1. Матвеева О. В. Транснаціоналізація світового політичного процесу в умовах постглобалізації. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія. 2017. Вип. 19. С. 219-226. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2017_19_29.
2. Шергін С.О. Постглобалізація як модерна тенденція формування нового міжнародного порядку. Україна дипломатична. Науковий щорічник. 2016. № 17. с. 217-226.
3. Globalization A Very Short Introduction; by Manfred Steger. Oxford: Oxford University Press, 2013. P. 8.
4. Hillebrand Evan E. Deglobalization Scenarios: Who Wins? Who Loses. Global Economy Journal. 2010. Vol. 10. Issue 2. 2010.
5. Popescu D. Post-Globalization. Revista Economică. 2019. Vol. 71. Issue 4. Access mode: <http://economice.ulbsibiu.ro/revista.economica/archive/71401popescu.pdf>

7.Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. <i>Становлення та еволюція дискурсу глобалізації.</i> 1.1. Відмінність та співвідношення понять «глобалізація», «глобальність», «глобалізм».	5
2	Тема 2. <i>Сутність глобалізації як закономірності розвитку людства.</i> 1.1. Аналіз праці З. Баумана «Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства». 1.2. Аналіз конкретних проявів глобалізації на сучасному етапі.	6
3	Тема 3. <i>Глобалізація як історичний процес. Передумови та етапи розвитку глобалізації.</i> а. Аналіз технологій як чинників посилення взаємозалежності на кожному етапі глобалізації.	5
4	Тема 4. <i>Просторово-часові виміри процесів глобалізації.</i> 1.1. Сутність ретериторіалізації та приклади її вияву в сучасному світі. 1.2. Сучасний етап глобалізації та його особливості.	6
5	Тема 5. <i>Локальне та глобальне у процесах глобалізації.</i> 1.1. Скласти словник дискурсу глобалізації та глокалізації.	5
6	Тема 6. <i>Інституційні аспекти глобалізації.</i> 1.1. Аналіз механізмів та інструментів глобального управління та їхня ефективність для подолання глобального хаосу на сучасному етапі. 1.2. Порівняльний аналіз теорій глокалізації.	6
7	Тема 7. <i>Основні напрями вивчення та концептуалізації глобалізації.</i> 1.1 Обґрунтуйте, чому неможливе формування однієї – універсальної теорії глобалізації.	5
8	Тема 8. <i>Глобалізація як феномен сучасності. Модернізаційна парадигма в концептуалізації глобальних процесів.</i> 1.1. Співвідношення процесів глобалізації, універсалізації та вестернізації. 1.2. Нові форми інституціоналізації глобальної взаємозалежності.	6
9	Тема 9 <i>Інтерпретації глобалізації як процесів становлення та розвитку капіталістичної системи.</i> 1.1. Аналіз неомарксистської інтерпретації глобалізації на основі джерел..	5
10	Тема 10. <i>Постмодерністські інтерпретації глобальних процесів.</i> 1.1. Аналіз інформаційного виміру глобалізації в її постмодерній рефлексії. 1.2. Аналіз принципів теорії макдональдизації Дж. Рітцера).	6
11	Тема 11. <i>Культурні аспекти глобалізації.</i> 1.1. Порівняльний аналіз мультикультуралізму та інтеркультуралізму як форм культурної гібридизації.	5
12	Тема 12. <i>Вплив глобалізації на національні держави.</i> 1.1. Обґрунтуйте можливість/неможливість космополітичної перспективи розвитку держави. 1.2. Порівняльний аналіз основних теорій глобалізації.	6
13	Тема 13. <i>Нації, націоналізм та національна ідентичність у процесах глобалізації.</i> 1.1. Трансформації і конструювання національної ідентичності в умовах глобалізації.	5

14	Тема 14. Демократія і глобалізація. 1.1. Аналіз принципів космополітичної демократії. 1.2. Аналіз моделей космополітичної демократії, її переваг та ризиків.	6
15	Тема 15 <i>Альтернативні інтерпретації глобалізації.</i> 1.1. Порівняльний аналіз антиглобалізму та альтерлобалізму на прикладі відповідних організацій в рухів.	5
16	Тема 16. <i>Сучасні глобальні трансформації: постглобалізація, деглобалізація чи «хвиля» сповільнення.</i> 1.1. Обґрунтуйте найбільш релевантний сценарій розвитку глобалізації. 1.2. Вплив пандемії COVID-19 перспективи глобалізації.	6
Разом		87

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групова робота і проекти, спільні розробки, створення навчальних спільнот), інтерактивність та дискусії на лекціях.

На лекційних заняттях використовуються головно: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються емпірично-дослідницькі методи.

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з курсу «Теорія глобалізації» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- поточний контроль: практичні/самостійні завдання, есе, контрольний замір знань: максимальна кількість балів – 50;
- залік: максимальна кількість балів – 50.

Підсумкова максимальна кількість балів упродовж семестру – 100

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студентів впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійної роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно", "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма підсумкового контролю – залік у комбінованій (усній і тестовій) формі в кінці семестру..

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується заліком, становить за поточну успішність 50 балів. На заліку студент теж може отримати 50 балів. Залік може бути виставлений також за результатами поточного контролю або співбесіди.

Поточний контроль та самостійна робота																Сума	Залік
Змістовий модуль 1																50	50
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		

1, 2 ... 16 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за залікову сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Глобалізація як закономірність розвитку людської цивілізації.
2. Дискурс глобалізації.
3. Ознаки та виміри глобалізації.
4. Чинники та джерела глобалізації.
5. Держава як і чинник суб'єкт глобалізації.
6. Суть та об'єктивні передумови глобалізації.
7. Розвиток технологій як чинник посилення глобалізаційних процесів.
8. Інформаційна революція та глобалізація.
9. Політичний вимір глобалізації: вплив на внутрішньосупільні процеси та державу.
10. Еволюція та історичні форми глобалізації. Архаїчна глобалізація.
11. Глобалізація як процес.
12. Етапи (хвилі) глобалізації (Р. Робертсон, Й. Терборн, Я. Пітерзе, І. Валлерстайн. Дж. Аррігі та ін.).
13. Амбівалентний характер глобалізації
14. Етапи глобалізаційних процесів: основні підходи.
15. Глобальне управління.
16. Держава в умовах глобалізації.
17. Співвідношення модернізації та глобалізації.
18. Просторово-часові виміри глобалізації та їхня концептуалізація.
19. Теорія детериторіалізації.
20. Динаміка простору-часу сучасності в теорії Е. Гідденса
21. Просторово-часова компресія Д. Харві.
22. Глобалізація як детериторіалізація (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, А. Аппадурі, П. Вірілію).
23. Простір і час як чинники глобальної соціальної та політичної диференціації (З. Бауман).
24. Наслідки просторово-часової трансформації глобального суспільства.
25. М. Вотерс про співвідношення соціальної організації та територіальності.
26. Глобалізація як взаємодія і взаємозалежність локального і глобального.
27. Поняття і сутність глокалізації.
28. Теорія глокалізації Р. Робертсона і Г. Хондкера.
29. Е. Гідденс про співвідношення локального і глобального.
30. Місце держав у взаємодії локального і глобального.

31. Інституціоналізація глобальної взаємозалежності та її вплив на суверенні держави.
32. Моделі та форми інституалізації глобальної взаємозалежності.
33. Суверенітет держави в умовах глобалізації.
34. Транспарентність кордонів сучасних держав: переваги та ризики
35. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації;
36. Безпека в умовах глобалізації. Суспільство ризику (У. Бек, З. Бауман).
37. Модернізаційна парадигма глобалізації: основні принципи.
38. Глобалізація як новий тип модернізації.
39. Глобалізація як західний проєкт. Співвідношення процесів глобалізації, універсалізації та вестернізації.
40. Глобалізація як вестернізація.
41. Особливості концептуалізації феномену глобалізації.
42. У. Бек про глобалізацію і глобалізм. Ідеологічні аспекти глобалізації.
43. Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон про три теоретичні напрями дослідження глобалізації.
44. Глобалізація як процес історичного становлення та розвитку капіталізму
45. Теоретичні та ідеологічні джерела інтерпретації глобалізації як історичного розвитку капіталістичної системи
46. Світ-системний аналіз – теоретична основа концептуалізації глобальних процесів.
47. Нелінійні моделі розвитку світ-системи.
48. Динаміка та перспективи розвитку світ-системи (Дж. Аррігі).
49. Динаміка розвитку світу як глобальної капіталістичної системи.
50. Порівняльний аналіз принципів модернізаційної та світ-системної парадигм.
51. Особливості постмодерного розвитку глобалізації.
52. Постмодерні інтерпретації глобалізації.
53. Теорія гібридизації Я. Пітерзе.
54. Нації та етноси в умовах глобалізації (Е. Сміт).
55. Проблеми ідентичності в добу глобалізації.
56. Глобалізація і демократія.
57. Теорія макдональдизації Дж. Рітцера.
58. Особливості осмислення глобалізації як явища постмодерну.
59. Інформаційні аспекти глобалізації.
60. Глобалізація як суспільство споживання.
61. Реальне та віртуальне у постмодерних інтерпретаціях глобалізації.
62. Антиглобалізм: ідеологія і парадокси руху.
63. Альтерглобалізм.
64. Постглобалізація, деглобалізація, сповільнення глобалізації. Перспективи розвитку глобалізації.